

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARININ KARŞILAŞTIĞI BASKI, ENGEL VE ZORLUKLARA İLİŞKİN BİLGİ NOTU

1 Mart - 31 Ağustos 2021

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TIHV), 1990 yılından itibaren işkence ve kötü muameleye maruz kalanlar ve yakınlarına tedavi ve rehabilitasyon hizmeti sunan ve başta işkence olmak üzere diğer insan hakları ihlallerinin önlenmesi için çalışan uluslararası tanınırlığı olan bir sivil toplum örgütüdür.

TIHV, bu bilgi notunu Türkiye'de son yıllarda artan hak ihlallerini ve insan hakları savunucularına yönelik baskı, zorluk ve engelleri görünür kılmak ve uluslararası dayanışmayı güçlendirmek için hazırlamıştır.

Türkiye'deki insan hakları savunucuları, özellikle LGBTİ+ ve kadın hakları ile etnik ve dinsel azınlıkların haklarını savunanlar, sendikacılar, çevreciler, avukat ve gazeteciler uzun bir süredir baskı altında. Yargısal taciz ve çeşitli saldırılara maruz kalan savunucular sıklıkla Terörle Mücadele Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu veya Türk Ceza Kanunu kapsamındaki suçlarla, özellikle "cumhurbaşkanına hakaret" ile haksız yere suçlanıyor. Uzun süreli keyfi gözaltılar ve tutuklamalar, işkence ve soruşturmalar ile insan hakları savunucularının faaliyetleri engellenmeye çalışılıyor.

Özellikle pandemi sebebiyle alınan tedbirler, cezaevleri dahil olmak üzere ülke sathında çoğu kez insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayan keyfi müdahalelere yol açıyor. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve tarafı olunan uluslararası sözleşmeler ile güvence altında olan hak ve özgürlükler hukuka aykırı bir biçimde genelgelerle kısıtlanıyor. Bunlara karşı çıkan insan hakları savunucuları ise dozu her an artan bir baskı ile karşı karşıya kalıyor. Yürürlük süresi uzatılan Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri ise bu durumu daha da kötüleştiriyor.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre 1 Mart 2021 ve 31 Ağustos 2021 tarihleri arasında;¹

Eylem & Etkinlik Yasakları

19 il² ve 3 ilçede³ toplam 729 günlük, 1 ilçede⁴ ise süresiz eylem ve etkinlik yasağı konuldu.

Polis Müdahaleleri & Engellemeler

23 kadın ve LGBTİ+ hakları, 21 sendikal haklar ve 11'i çevre hakları olmak üzere 124 eylem ve etkinliğe müdahale edildi, 21 etkinlik engellendi.

Yargılamalar

20'den fazla avukat, 87 kadın ve LGBTİ+ hakları savunucusu ve 7 çevre aktivisti dahil olmak üzere 338 kişinin yargılandığı 55 duruşma yapıldı.

Gözaltılar

119'u kadın ve LGBTİ+ hakları savunucusu, 14'ü çevre hakları savunucusu olmak üzere 1.098⁵ hak savunucusu gözaltına alındı.

Sokağa Çıkma Yasakları

2 ilçede toplam 80 köyde süresiz sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Barolar ve Avukatlar Hakkında Yürütülen Soruşturmalar

İzmir Barosu ve Diyarbakır Barosu yönetimlerine LGBTİ+ haklarına dair yaptıkları açıklamadan dolayı soruşturma açıldı.

18'i avukat 26 kişi hakkında soruşturma başlatıldı.

Tutuklama & Adli Kontrol Tedbirleri

107 hak savunucusu çeşitli adli kontrol tedbirlerine mahkûm edildi, 33 savunucu tutuklandı.

Para Cezaları

290 savunucuya toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katıldıkları gerekçesiyle toplam 909.598 TL idari para cezası kesildi.

¹ Hak savunuculuğu tanımı bu bilgi notu kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Haklarını Savunma Hakkının Korunması Belgesine (A/RES/53/144) göre yapılmıştır. TIHV Dokümantasyon Merkezi yıllık insan hakları raporlarında bu tanıma uygun davranmakla birlikte, ihlaller farklı hak kategorilerine göre tasnif edildiği için hak savunucularına dair veriler farklılık gösterebilir.

² Hakkâri, Şirnak, Van, Batman, Tunceli, Urfa, Muş, Siirt, Mardin, Denizli, Kocaeli, Edirne, Aydın, Trabzon, İstanbul, Rize, İzmir, Osmaniye, Ağrı.

³ Beykoz, İskenderun, Kartal.

⁴ Kadıköy.

⁵ Birden fazla kişi birden çok kez gözaltına alınmış olup bu sayı toplam gözaltı sayısını göstermektedir.